

**ОВЧЕПОЛСКИОТ И СЛОВЕНЕЧКОГОРИШКИОТ
(ГОРИЧАНСКИ) ДИЈАЛЕКТ – ДВЕ ПАРАЛЕЛИ ВО
ЈУЖНОСЛОВЕНСКИОТ ЈАЗИЧЕН СВЕТ**

Македонка Додевска

*постдипломка на Филолошки факултет „Блаже Конески“, Скопје,
Македонија*

Key words: northeastern Macedonian dialect (Ovce Pole dialect), northeastern Slovenian dialect (Slovenian-gorishki – gorichanski dialect), north Macedonian dialect, Pannonian dialect, dialectological questionnaire, dialectological cards, phonetic-phonological, morphological, lexical language level and word formation

Summary: The aim of this paper is to present parallels between a northeastern Macedonian dialect (Ovche Pole dialect) and a northeastern Slovenian dialect (Slovenian-gorishki – gorichanski dialect). In this respect we will focus primarily on the changes that occur on phonetic-phonological, morphological, lexical and word-formation level in the Ovche Pole dialect, i.e. the language of Crn and Gugj; and on lexical and word-formation level in the Slovenian-gorishki – gorichanski dialect. The rich dialectological material collected in the field indicates that these two dialects are both related and distinct, even though they belong to the South Slavic linguistic world.

Клучни зборови: североисточен македонски дијалект (овчеполски), североисточен словенечки дијалект (словенечкогоришки-горичански), северномакедонско наречје, панонско наречје, дијалектолошки прашалник, дијалектолошки карти, фонетско-фонолошко, морфолошко, зборообразувачко и лексичко јазично рамниште

Резиме: Целта е да се претстават паралелите помеѓу еден североисточен македонски дијалект (овчеполскиот) и еден североисточен словенечки дијалект (словенечкогоришкиот т.н. горичански). Притоа ќе се задржиме пред сè на промените кои настануваат на фонетско-фонолошки, морфолошки, зборообразувачки и на лексички план во овчеполскиот дијалект т.е. говорот на Црнилиште и на Ѓуѓанце, а на лексички и на зборообразувачки план во словенечкогоришкиот (горичански) дијалект. Богатиот дијалектолошки материјал собран на терен укажува дека овие два дијалекта се сродни, но и различни, иако и двата припаѓаат во јужнословенскиот јазичен свет.

Во овој труд со наслов „Овчеполскиот и словенечкогоришкиот (горичански) дијалект – две паралели во јужнословенскиот јазичен свет“ целта е да се претстават паралелите на еден североисточен македонски дијалект (овчеполскиот) и на еден североисточен словенечки дијалект (словенечкогоришкиот т.н. горичански дијалект). Фактот дека овчеполскиот дијалект до денес не е целосно проучуван, но и фактот дека сум личен говорител на овој дијалект, го објаснува мотивот за изработка на овој магистерски труд. Во дијалектологијата овчеполскиот дијалект е разгледуван само во рамките на одделни истражувања од проф. др Божидар Видоески. Во кратки црти овој дијалект е разработен во книгите од Б. Видоески: Дијалектологија на македонскиот јазик 1 (Скопје 2001), Дијалектологија на македонскиот јазик 2 (Скопје 2007) и во студијата За овчеполскиот говор (Скопје 1952) од Тодор Маневик.

За разлика од малкуте трудови посветени на овчеполскиот дијалект, за словенечкогоришкиот (горичански) дијалект има богат дијалектолошки материјал. Словенечкогоришкиот (горичански) дијалект е разгледуван во книгата *Slovenskogoriško narečje* (Maribor 2001) од Михаела Колетник. Целта е да се покажат сличностите и разликите на овие два сродни, но и различни дијалекти. Во трудот е направена анализа на промените кои настануваат на фонетско-фонолошки, морфолошки, зборообразувачки и на лексички план во овчеполскиот дијалект т.е. говорот на Црнилиште и на Ѓуѓанце, а на лексички и на зборообразувачки план и во словенечкогоришкиот (горичански) дијалект.

Според поделбата на Блаже Конески македонската јазична територија е поделена на две групи говори: западна и источна, но се изделува и еден преоден појас меѓу западното и источното наречје (тиквешко-мариовските и костурско-леринските говори) (Бојковска и др., 2008: 432). Според поделбата на Божидар Видоески македонската јазична територија е поделена на три наречја: западно, југоисточно и северно (Бојковска и др., 2008: 431). На северното наречје припаѓаат говорите што ја зафаќаат територијата која на север граничи со српската јазична територија, а на југ допира до линијата Тетово – Скопје – Свети Николе – Пробиштип (Бојковска и др., 2008: 452). Северното наречје е поделено на источни и западни дијалекти. Во северозападни дијалекти припаѓаат скопскоцрногорскиот и вратничко-полошкиот (тетовски) говор, а во североисточни дијалекти припаѓаат кумановскиот, кривоаланечкиот, овчеполскиот, пробиштипско-злетовскиот и кратовскиот говор (Бојковска и др., 2008: 453).

Според редоследот (централни – периферни говори), словенечките дијалекти се поделени на 7 наречја: горењско, долењско, штаерско, панонско, корошко, приморско и ровтарско. Дијалектите се претставени на Картата на словенечките дијалекти од Тине Логар и Јакоб Риглер (Аризанковска, 2011: 33). Словенечкогоришкиот (горичански)¹ дијалект којшто е предмет на анализа во овој труд припаѓа на панонското наречје. Панонското наречје е поделено на 4 дијалекти: словенечкогоришки (горичански), прекмурски, прлешки и халошки. Споменативе дијалекти граничат со дијалекти на три различни јазичи: германски, унгарски и хрватски (Аризанковска, 2011: 53). Словенечкогоришкиот (горичански) дијалект² е поделен на западни (цершашки, крембершки, говорот на Горна Велка, говорот во Метава, дворјански, песнишки, говорот во Горна Шчавница и воличински говор) и источни говори (тратенски, тројишки, бенедишки, неговски, ивањски, чрешњевски и раденски говор) (Koletnik, 2001: 67–84).

Овчеполскиот (говорот на Црнилиште и на Ѓуѓанце) и словенечкогоришкиот (горичански) дијалект се предмет на обработка во овој труд. При анализата е применуван контрастивниот метод. Појдовна точка се снимените текстови собрани на терен. Со нивна помош се обработуваат повеќе јазични рамништа. Во табели се изделуваат лексеми карактеристични за македонскиот литературен јазик и за овчеполскиот дијалект³ и обратно, лексеми карактеристични за словенечкиот литературен јазик и за словенечкогоришкиот (горичански) дијалект. На тој начин се прикажани паралели на лексеми со исти корени во македонскиот и во словенечкиот литературен јазик, лексеми со исти корени во говорот на Црнилиште, Ѓуѓанце и во словенечкогоришкиот (горичански) дијалект, но и лексеми со различни корени во македонскиот и во словенечкиот литературен

¹ Поимот горичански дијалект е преземен од книгата Дијалектологија на словенечкиот јазик на македонски (Аризанковска, 2011: 53).

² Во словенечката дијалектологија, дијалектот е говорен јазик на населението од одредено географско подрачје, кое има релативно еднакви суштински заеднички карактеристики на сите јазични нивоа (в. Аризанковска, 2011: 17). Во словенечката дијалектологија *narečje е општ поим за дијалект, *narečna skupina е општ поим за наречје (Аризанковска, 2011: 17–19), а во македонската дијалектологија поимот наречје претставува поголема јазична единица во чиј состав влегуваат повеќе блиски дијалекти или говори, коишто имаат еднакви јазични карактеристики (Бојковска и др., 2008: 416).

³ Во македонската дијалектологија, дијалектот е дел од поголема јазична целина, резултат на територијално раслојување на јазикот и специфична карактеристика на група зборуваачи (Бојковска и др., 2008: 415).

јазик, и лексеми со различни корени во говорот⁴ на Црнилиште, Ѓуѓанце и во словенечкогоришкиот (горичански) дијалект.

Анализата на овчеполскиот и на словенечкогоришкиот (горичански) дијалект е направена со помош на современи методи и принципи за обработка на дијалектолошкиот материјал. Анализата е составена од: осврт на историскиот развој на овчеполскиот дијалект (говорот на Црнилиште и на Ѓуѓанце) и на словенечкогоришкиот (горичански) дијалект; преглед на состојбата на акцентот на овчеполскиот дијалект (говорот на Црнилиште и на Ѓуѓанце); промените коишто настануваат на фонетско-фонолошки, морфолошки, зборообразувачки и на лексички план во овчеполскиот дијалект (говорот на Црнилиште и на Ѓуѓанце); промените коишто настануваат на зборообразувачки и на лексички план во словенечкогоришкиот (горичански) дијалект; влијанието на стандардниот македонски јазик врз овчеполскиот дијалект (се повикуваме на статијата од Аризанковска, Л., Додевска, М. 2012. *Влијанието на македонскиот стандарден јазик (со посебен осврт на дијалектот во регионот на Овче Поле). Македонскиот јазик како средство за комуникација и како израз на културата (Зборник на Б. Корубин)*. ИМЈ „Крсте Мисирков“: Скопје). На крајот од трудот се приложени текстови со фонетска транскрипција од с. Црнилиште и од с. Ѓуѓанце, но и транскрибирани текстови од околните села на општина Свети Николе, коишто за жал не се обработени од поширок аспект.

Материјалот којшто е предмет на анализа во овој труд е собиран според *Прашалникот за собирање материјал за македонскиот дијалектолошки атлас* (Видоески, 2000). При истражувањето и пишувањето на трудот се правени научни истражувања, е собиран дијалектолошки материјал на терен (во Црнилиште и во Ѓуѓанце), се снимени текстови (приказни, цитати од песни, обичаи за славење на христијанските празници и раскажувања од секојдневниот живот), се транскрибирани снимените текстови со фонетска транскрипција, се водени разговори со живи информатори, е водено сметка за возраста на информаторите, за полот, за нивното образование, како и за изборот и темата за разговор, се изработени анкети, рачно се запишувани одговорите од информаторите во тетратка, а потоа се внесувани во електронска верзија.

Научните истражувања за словенечкогоришкиот (горичански) дијалект се правени во Словенија. Дијалектолошкиот материјал е

⁴ Говорот е најмала територијална и социјална јазична единица, т.е. јазичен израз на мал колектив луѓе меѓу кои нема позабележителни јазични разлики (Бојковска и др., 2008: 416).

црпен од повеќе дијалектолошки извори: докторска дисертација „Slovenskogoriško narečje“ (Maribor 2001) од Mihaela Koletnik; Slovensko–nemški slovar (Ljubljana 1974) од M. Pleteršnik; Slovar slovenskega knjižnega jezika (Ljubljana 2000); Slovenski etimološki slovar (Ljubljana 1997) од M. Snoj; Makedonsko – slovenski slovar (Ljubljana 1982) од F. Novšak; Mali makedonsko – slovenski slovar, mali slovensko – makedonski slovar (Ljubljana 1998) од Dragi Stefanija, Tone Pretnar; Slovenska slovnica (Ljubljana 2004) од J. Toporišič; Historična gramatika slovenskega jezika, VII Dialekti (Ljubljana 1935) од F. Ramovš; Narečne skupine – pregled, Del za predmet ZSD II (Ljubljana 2004) од V. Smole.

Делот за лексика и за збооробразување на словенечкогоришкиот (горичански) дијалект е изработен според дијалектолошкиот прашалник *Vprašalnica po številkah, Dialektološkasekcija – ponovne objave člankov s kartami za SLA* (Slovenski lingvistični atlas 2008).

Фонетско-фонолошки особености на овчеполскиот дијалект се следниве: вокалниот систем на овчеполскиот дијалект е составен од 6 вокали: а, ѓ, е, и, о, у и вокално р. Сите вокали се среќаваат во иницијална, медијална и финална позиција: 'арен Црн, 'арѓн Ѓуѓ, 'ашка Црн, Ѓуѓ, 'есен Црн, Ѓуѓ, 'игла Црн, Ѓуѓ, 'оку Црн, Ѓуѓ, 'узда Црн, Ѓуѓ, глава Црн, Ѓуѓ, сѓнчог'лет Ѓуѓ, ул'езе Црн, Ѓуѓ, ш'ија Црн, Ѓуѓ, м'озок Црн, м'озак Ѓуѓ, р'ука Ѓуѓ, сл'уша Црн, Ѓуѓ, с'рце Црн, Ѓуѓ, нал'ани Црн, Ѓуѓ, 'око Црн, Ѓуѓ, 'угору Црн. Во овчеполскиот дијалект е забележана појава на т.н. редукација на вокалите: а>ѓ: лѓж'ач Ѓуѓ, л'ѓже Ѓуѓ, е>и: з'има Црн, идин'аести Црн, Ѓуѓ, ѓ, о>у: д'октур Црн, Ѓуѓ, з'имуске Црн. Во следните примери се забележува замена на вокалите: вез'алка Црн (а место и), мат'ика Црн, Ѓуѓ (а место о), м'ерис Ѓуѓ (е место и), прв'остинка Ѓуѓ (и место е), мн'ого Црн (о место у). Карактеристични за овој дијалект се примерите без хијатски гласови: сн'аа Црн, Ѓуѓ, рак'иа Црн, Ѓуѓ, се'аниа Ѓуѓ. Во примерите е забележана појавата „елизија на вокалите“: п'амти Црн, п'амте Ѓуѓ 'памети'; к'атрн Црн 'катран'; п'апрт Црн 'папрат'; цм'ирки Ѓуѓ 'цимиринки'. Од примерите е видливо дека елизијата на вокалите настанува во медијална позиција, а се среќава и кај глаголите, прилозите и броевите. Во овчеполскиот дијалект се јавуваат различни рефлексии на еровите во коренот на зборот и во суфиксите: в'ашка Црн, Ѓуѓ, д'аш Ѓуѓ, с'ѓн Ѓуѓ, с'он Црн, з'ѓлва Ѓуѓ, з'олва Црн, добит'ѓк Ѓуѓ, н'изак Ѓуѓ, м'озак Ѓуѓ, в'исок, д'ѓн Ѓуѓ, д'ен Црн, дѓн'ица Ѓуѓ, д'еница Црн, кот'ѓл Ѓуѓ, к'отел

Црн. Во говорот на Црн $z > \check{a}$, о во коренот на зборот, во суфиксот- $z\check{z} >$ -ок, $\check{y} > e$ во коренот на зборот и во суфиксите, а во говорот на Ѓуѓ $z > \check{a}$ во коренот, во суфиксите $-z\check{z} >$ -ак, $\check{y} > \check{a}$, а. Секундарниот ер (z^2) во коренска морфема преминува во а, во Ѓуѓ во \check{a} : Бадн'ик Црн, б'адња в'ечер Ѓуѓ, л'аже Ѓуѓ, л'аже Црн, л'ажа Ѓуѓ, л'ага Црн во групата- $*t\check{z}$ секундарниот ер преминува во е, о во Црн: ч'ешел Црн, д'ошол Црн, во Ѓуѓ во е, а: ч'ешел Ѓуѓ, п'екал Ѓуѓ, во групата $-*tmz$ секундарниот ер преминува во а во Црн: 'осам Црн, с'ам Црн, а во Ѓуѓ во \check{a} : 'осам Ѓуѓ, с'ам Ѓуѓ, а во групата- $*trz$ секундарниот ер преминува во а и во двата говора: 'итар Црн, Ѓуѓ, б'истар Црн, Ѓуѓ, в'едар Црн, Ѓуѓ. Како рефлекс на z се јавува вокалот /и/ и во Црн и во Ѓуѓ б'ил, б'ик, к'итка, к'исело, мат'ика, а како рефлекс на \check{z} се јавува вокалот /е/: л'еб Црн, Ѓуѓ, л'ето Црн, Ѓуѓ, мл'еко Црн, мл'еко Ѓуѓ, а исклучок се само неколку примери во кои за \check{z} се јавува /и/: н'икој Црн, Ѓуѓ, н'ишто Црн, Ѓуѓ, н'игде Црн, н'икуде Ѓуѓ. Носовката од заден ред $\check{z} > a$ во Црн: р'ака Црн, з'аб Црн, с'абота Црн, а во Ѓуѓ $\check{z} > u$: р'ука Ѓуѓ, з'уб Ѓуѓ, с'убота Ѓуѓ, само исклучок се лексемите ј'аглен Црн, Ѓуѓ, т'ага Црн, Ѓуѓ каде $\check{z} > a$ во двата говора. Носовката од преден ред $\check{a} > e$ во сите позиции: м'есо Црн, Ѓуѓ, 'език Црн, ет'рва Црн, Ѓуѓ, 'ечмен Црн, ечм'ен Ѓуѓ, само исклучоци се примерите: јаз'ик Ѓуѓ, ј'анса Ѓуѓ, з'ајак Ѓуѓ, п'ајак Црн, п'аук Ѓуѓ. Вокалното $\check{r} > \check{r}$ и се среќава во позиции гС, СтС: рбетн'ик Црн, 'рбет Ѓуѓ, гркл'ан Црн, гркл'ан Ѓуѓ, п'рс Црн, Ѓуѓ, с'рце Црн, Ѓуѓ. Трите примери покажуваат дека постои вокално \check{r} од секундарно потекло: врт'ено Црн, Ѓуѓ, к'атрн Црн, п'рпалица Ѓуѓ. Во двата дијалекта вокалното \check{l} има различни рефлекси: б'ува Црн, Ѓуѓ, п'уно Ѓуѓ, г'ата Црн, Ѓуѓ, ж'а'тица Ѓуѓ, ж'ачка Црн, жл'ачка Ѓуѓ, дл'ажина Црн, Ѓуѓ, сл'аза Ѓуѓ, к'алне Црн, Ѓуѓ. Во говорот на Ѓуѓ се чува полумекото /л'/ пред вокалите од заден ред, од преден ред, пред консонанти и на апсолутниот крај на зборот: гркл'ан, нев'ола, кр'ил'о, л'ил'ак, бол'ка, бил'ка. Гласот /j/ не се јавува во иницијална позиција пред вокалот е: ед'ен Црн, ед'ан Ѓуѓ, идин'аесе Црн, Ѓуѓ, 'езеро Црн, Ѓуѓ, 'език Црн, (само јаз'ик во Ѓуѓ). Фонемата /в/ е важна за говорот на Ѓуѓ, бидејќи во овој говор не се среќава фонемата /ф/. Во еден пример /в/ се јавува како протетички глас пред рефлексот на ж: в'агарец Црн, а /в/ (или обезвучено ф) се јавува наместо групата хв-: ф'али Црн, в'але Ѓуѓ, ф'ака Црн, в'ака Ѓуѓ. Кај глаголите на -ува се среќаваат две форми со и без в:

збор'ува Црн, збор'уе Ѓуѓ, појад'ува Црн, појад'уе Ѓуѓ. Во следните примери в>у: ул'езе Црн, Ѓуѓ; уд'овец Црн, уд'овац Ѓуѓ.

Консонантските групи *tj, *dj се заменети со k и g: k'ерка Црн, Ѓуѓ, k'осем Црн, кус'ем Ѓуѓ, в'еѓа Црн, Ѓуѓ, г'убре Црн, Ѓуѓ. Губење на старото х се среќава во примерите: сир'ома Црн, Ѓуѓ, Вл'а Црн, Ѓуѓ, стр'а Црн, Ѓуѓ, гр'е Црн, Ѓуѓ. Прасловенските групи *skj, *stj, *zdj, *zgj преминуваат во шт и жд: г'уштер Црн, Ѓуѓ, шт'ирка Црн, дождевн'ак Црн, даждовн'ик Ѓуѓ. Ретко се среќаваат примери во кои настанува метатеза: бар'јак Ѓуѓ, л'ојзе Црн, Ѓуѓ, гр'ојзе Црн, Ѓуѓ, Д'орјан Црн, Ѓуѓ.

Акцент: овчеполскиот дијалект (говорот на Црнилиште и на Ѓуѓанце) се одликува со неопределен, слободен акцент. Од неколкуте примери се забележува дека во овчеполскиот дијалект има двојно акцентирање, односно во говорот на Црнилиште се забележува акцент на почетниот слог, а во говорот на Ѓуѓанце акцент на последниот слог кај лексемите: к'ожув Црн, кож'ув Ѓуѓ, к'омарец Ѓуѓ, комар'ец Црн, м'ртовец Црн, мртов'ац Ѓуѓ. Во овчеполскиот дијалект се среќава појавата на секундарен акцент, а се јавува кај степенуваните придавски форми: п'огол'ем Црн, Ѓуѓ, н'ајгол'ем Црн, Ѓуѓ.

Морфолошки и зборообразувачки особености на овчеполскиот и на словенечкогоришкиот (горичански) дијалект: 1) во овчеполскиот дијалект се среќаваат три именки од ср.р. кои се образуваат со суфиксот –и во: в'ариво Ѓуѓ; пр'едиво Ѓуѓ; с'ечиво Ѓуѓ.

Во овчеполскиот дијалект глаголските именки се образуваат со наставката –ње, а во словенечкогоришкиот (горичански) дијалект не добиваат наставка: сирење (МЛЈ) -с'ирење (Црн) -сир'ење (Ѓуѓ) –sir (SKJ)-sir (SGN); печење (МЛЈ)-печ'ење (Црн) -печ'ење (Ѓуѓ) –peka (SKJ) –ø (SGN). Според начинот на образување, именките во овие два дијалекта се групирани во две групи: именки со исти корени: ковач (МЛЈ) - ков'ач (Црн) - ков'ач (Ѓуѓ) - kovač (SKJ) - ko'va:č (SGN); вдовица (МЛЈ) - уд'овица (Црн) - уд'овица (Ѓуѓ) - vdova (SKJ) - v'do:čva, vdo'vica (SGN); именки со различни корени: клисар (МЛЈ) - клис'ар (Црн) - клис'ар (Ѓуѓ) - mežnar (SKJ) - 'mežnar (SGN); гробишта (МЛЈ) - гр'обишта (Црн) - гроб'ишта (Ѓуѓ) - rokopališče (SKJ) - b'ritof (SGN).

На зборообразувачки план во двата дијалекта се среќаваат лексеми со исти корени и лексеми со различни корени. Во овие дијалекти дел од именките и придавките се образуваат со исти зборообразувачки, а дел со различни зборообразувачки форманти. Во овчеполскиот дијалект наведените именки претставуваат сложенки, но не и во словенечкогоришкиот (горичански) дијалект: Велигден (МЛЈ) -

Вел'игден (Црн) - Вел'игдѧн (Ѓуѓ) - [velika noč] (SKJ) - [l'i:et̚nce, 'v̞e:jka 'no:u̯ç, 'v̞izen] (SGN); сончоглед (МЛЈ) - сунчугл'ет (Црн) - сѧнчогл'ет (Ѓуѓ) - [sončnica] (SKJ) - [po'su:n̞çnce] (SGN). Во овчеполскиот дијалект во говорот на Црнилиште номинативната и општата форма немаат посебни формални разлики, а во говорот на Ѓуѓанце се зачувани номинативната, општата и вокативната форма. Некои именки од среден род што завршуваат на -е имаат две наставки за образување на множина: пил'иња-п'илци Црн, Ѓуѓ, тел'иња-т'елци Црн, Ѓуѓ, јунч'иња-ј'унци Црн. Множинските форми од именките нога, рака се: н'ога-н'оѓи Црн, Ѓуѓ, р'ака-р'аци Црн, р'ука-р'уки Ѓуѓ. Именките од машки род во говорот на Ѓуѓанце имаат членска морфема -³ат: сир'ак³ат, з'уб³ат, мач'ор³ат. Во говорот на Ѓуѓанце се јавува наставката -у за 1л. едн. презент кај глаголите од е- и и-група: с'ечу, н'осу. Според Б. Видоески оваа наставка се јавува во крајните северни кривоपालанечки села и во Славиште (Видоески, 1962: 196). Наставката -мо се јавува за 1л. множина презент во говорот на Ѓуѓанце: в'икамо, н'осемо, с'ечемо. Наставката -мо е општа наставка за северните говори, а се среќава до линијата Миладиновци – Кучково и јужно од Тетово (Видоески, 1962: 197). Во говорот на Ѓуѓанце се јавува наставката -в за 3л. множина презент: в'икав, н'осев, с'ечев. Оваа наставка е карактеристична за скопскоцрногорскиот говор и за кратовско-кривоपालанечката област (Видоески, 1962: 197–198). За образување на глаголскиот прилог се употребуваат две наставки: -јќи Црн и -јќе Ѓуѓ: јад'ејќи Црн, гнет'ејќе Ѓуѓ, фак'ајќи Црн, ваќ'ајќе Ѓуѓ.

На лексички план се забележува дека постојат лексеми со исти корени во македонскиот и во словенечкиот литературен јазик, лексеми со исти корени во овчеполскиот и во словенечкогоришкиот (горичански) дијалект кои укажуваат на сличностите, но и обратно, лексеми со различни корени во македонскиот и во словенечкиот литературен јазик и лексеми со различни корени во овчеполскиот и во словенечкогоришкиот (горичански) дијалект коишто укажуваат на разликите на овие два сродни, но и различни јазици, кои припаѓаат во јужнословенскиот јазичен свет. Овчеполскиот и словенечкогоришкиот (горичански) дијалект се одликуваат со богата лексика, каде дел од лексиката е од словенско, а дел е од туѓо потекло. Најчесто се забележливи заемки од турскиот јазик 'амбар' 'место каде се чува житото' од (тур. ambar 'амбар'); бакл'ава 'благо попарено со шербет' од (тур. baklava 'баклава'); и од грчкиот јазик дрм'оњ Црн, Ѓуѓ 'железна направа со големи дупки за веење жито' од (нгр. дим. δερμόνι, δριμόνι, δρομόνι, δριμόνι 'големо решето за отсевање жито'); во овчеполскиот

дијалект, а заемки од германскиот, италијанскиот и унгарскиот јазик во словенечкогоришкиот (горичански) дијалект.

Словенечкогоришкиот (горичански) дијалект е богат со германизми т'аван Црн; тав'ан Ѓуѓ; 'da:x'ci:mra SGN 'podstrešna soba - таванска соба' од (nem. das Dachzimmer 'podstrešna soba - таванска соба'); германизми кои денес не се во употреба во германскиот јазик, но се среќаваат и италијанизми и унгаризми палт'алони Црн; пант'алони Ѓуѓ; ber'gie:še SGN 'hlače - панталони' од (it. brachesse 'hlače - панталони'); к'оска Црн; к'оска Ѓуѓ; ču:nta SGN 'kost - коска' од (mađž. csont 'kost - коска').

Колкаво е влијанието на македонскиот стандарден јазик врз овчеполскиот дијалект и како се манифестира?

Овде треба да истакнеме неколку фактори кои се битни за ова влијание: современиот начин на живеење, миграциите (село - град, град - село), иселувањето на турското население и доселувањето на македонско население во Овчеполието (од Крива Паланка, Делчево, Кратово), склучувањето бракови меѓу младите од различни краеве, средствата за јавно комуницирање (интернетот, јавните медиуми) и образованието (основно, средно и високо).

Врз основа на собраниот дијалектолошки материјал на терен, а истовремено претставен на сите јазични рамништа во овој труд, е забележано дека овчеполскиот дијалект е „преоден говор“ т.е. говор во кој се вкрстуваат дијалектни особености од соседните говори со кои граничи. Во селата близу до Куманово е забележано влијание од кумановскиот и од кривопаланечкиот говор, селата близу до Штип имаат влијание од штипскиот говор, селата близу до Велес имаат влијание од велешкиот говор, а селата кои граничат со Скопје се со влијание од скопскиот говор. Со богатиот материјал за овчеполскиот дијалект (говорот на Црнилиште и на Ѓуѓанце) собран на терен и со направените истражувања на лексички и на зборообразувачки план на словенечкогоришкиот (горичански) дијалект во Словенија, е дојдено до заклучок дека овие два дијалекта се сродни, но и различни, а на тоа укажуваат заедничките и разликувачките особености. На крајот уште еднаш ќе го истакнеме фактот дека во овој труд имавме прилика да обработиме еден македонски говор, овчеполскиот, којшто до денес не е истражуван и проучуван во областа на дијалектологијата, а притоа и да го споредиме со словенечкогоришкиот (горичански) дијалект. Овие два дијалекта кои припаѓаат во јужнословенската група јазици се карактеризираат со заеднички (обединувачки), но и разликувачки (диференцијални) особености.

Литература:

Кирилична:

- Аргировски. М. 1998. *Грцизмите во македонскиот јазик*. ИМЈ „Крсте Мисирков“: Скопје.
- Аризанковска. Л. 1995. *Анализа на дериватите со суфиксот *-telù` што означуваат не-лице во македонскиот и словенечкиот јазик*. *Зборник од вториот научен собир на млади македонисти*. Скопје. 391–397.
- Аризанковска. Л. 1998. *Суфиксот *-telù` во современиот македонски и словенечки јазик*. *Studia linguistica Polono - Meridianoslavica*, том 9. Тогућ. 133–142.
- Аризанковска. Л., Димкова-Панова. И. 2005. *Хабитуални глаголи во македонскиот и во словенечкиот јазик*. *Зборник од XXXI Меѓународна научна конференција (Охрид 2004)*. Скопје. 271– 278.
- Аризанковска. Л. 2006. *Тенденции во современиот македонски јазик во поглед на употребата на одделни суфикси за образување potina agentis*. *Функционални аспекти на зборообразувањето (Зборник)*. Национална академија на науките на Белорусија: Минск. 38–45.
- Аризанковска. Л. 2009. *Системот на глаголски времиња во македонскиот јазик наспрема словенечкиот и другите јужнословенски јазици*. XXXV Меѓународна научна конференција. Охрид 2008 (Зборник). Универзитет „Св. Кирил и Методиј“: Скопје. 59–65.
- Аризанковска. Л. 2009. *Продуктивноста и непродуктивноста на одделни суфикси за образување potina agentis во современиот македонски јазик*. *Зборник посетен на Кирил Конески*, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Филолошки факултет „Блаже Конески“: Скопје. 19–26.
- Аризанковска. Л. 2009. *Македонскиот и словенечкиот јазик (особености кои ги доближуваат и ги оддалечуваат)*. *Трета македонско-словенечка научна конференција*. Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Филолошки факултет „Блаже Конески“: Скопје.
- Аризанковска. Л. 2011. *Карактеристике система глаголских времена у македонском језику у поређењу са словеначким и другим јужнословенским језицима*. *Српска књижевност и језик у јужнословенском контексту (Зборник радова)*. (уред. Михајло Пантиќ). Београд. 176–186.
- Аризанковска. Л. 2011. *Дијалектологија на словенечкиот јазик на македонски (универзитетски учебник)*. Универзитет „Св. Кирил и Методиј“: Скопје.
- Аризанковска. Л., Додевска. М. 2012. *Влијанието на македонскиот стандарден јазик (со посебен осврт на дијалектот во регионот на Овче Поле)*. *Македонскиот јазик како средство за комуникација и како израз на културата (Зборник)*. ИМЈ „Крсте Мисирков“: Скопје.
- Бицевска. К. 2000. *Правописни и фонетски особености во ракописите од северна Македонија од XIII-XIV*. Скопје.
- Бојковска. С. 2006. *Мегленскиот говор. Посебни изданија*, кн. 47. ИМЈ „Крсте Мисирков“: Скопје.
- Велјановска. К. 2006. *Фразеолошките изрази во македонскиот јазик (со*

- посебен осврт на соматската фразеологија*). Македонска ризница: Куманово.
- Велковска. С. 2002. *Белешки за македонската фразеологија. Јазикот наши днешен кн. 8*. ИМЈ „Крсте Мисирков“: Скопје.
- Велковска. С. 2008. *Македонска фразеологија со мал фразеолошки речник*. Скопје.
- Видоески. Б. 1952. *Местото на акцентот во кратовскиот говор. Македонски јазик III*, 3, 58–63, 4, 84–86, 5, 105–108, 6, 134–146.
- Видоески. Б. 1960. *Основни дијалектни групи во Македонија. Македонски јазик XI–XII*. 13–31.
- Видоески. Б. 1962. *Кумановскиот говор*. ИМЈ „Крсте Мисирков“: Скопје.
- Видоески. Б. 1965. *Заменските форми во македонските дијалекти. Македонски јазик XVI*. 25–75.
- Видоески. Б. 1970. *Акцентските системи во македонските дијалекти. Литературен збор*, бр. 3. Скопје.
- Видоески. Б. 1978. *Вокалните системи на македонскиот литературен и дијалектен јазик. Прилози на одделението за лингвистика и литературна наука III*, 1. МАНУ: Скопје.
- Видоески. Б. 1981. *Фонемата /x/ во дијалектите на македонскиот јазик. Прилози на МАНУ*, VI. 1981, 2, 5–33.
- Видоески. Б. 1998. *Дијалектите на македонскиот јазик*. Том 1. МАНУ: Скопје.
- Видоески. Б. 1999. *Дијалектите на македонскиот јазик*. Том 2. МАНУ: Скопје.
- Видоески. Б. 1999. *Дијалектите на македонскиот јазик*. Том 3. МАНУ: Скопје.
- Видоески. Б. 2000. *Прашалник за собирање материјал за македонскиот дијалектен атлас*. ИМЈ „Крсте Мисирков“: Скопје.
- Видоески. Б. (прир. М. Марковиќ) 2001. *Дијалектологија на македонскиот јазик 1*. Филолошки факултет „Блаже Конески“: Скопје.
- Видоески. Б. (прир. М. Марковиќ) 2007. *Дијалектологија на македонскиот јазик 2 (карактеристики на македонските дијалекти)*. Филолошки факултет „Блаже Конески“: Скопје.
- Давкова-Горгиева. С. 2009. *Дијалектните именувања на посатките во македонскиот јазик од јужнословенски и од балканистички аспект. Посебни изданија*, кн. 68. ИМЈ „Крсте Мисирков“: Скопје.
- Јашар-Настева. О. 1962–1963. *Македонските калки од турскиот јазик. Македонски јазик XIII–XIV*, кн. 1–2, 5–15.
- Киш. М. 2010. *Лексички, зборообразувачки и морфотактички особености на македонските дијалекти. Посебни изданија*, кн. 69. ИМЈ „Крсте Мисирков“: Скопје.
- Конески. Б. 1976. *За редуцијата на неакцентираниите вокали. Прилози на одделението за лингвистика и литературна наука I*, 1–2. МАНУ: Скопје.
- Конески. Б. 2001. *Историска фонологија на македонскиот јазик (со опит поглед врз фонолошкиот развој на македонскиот јазик и со карта на македонските дијалекти од Божидар Видоески)*. МАНУ: Култура:

Скопје.

- Лаброска. В. 2003. *Говорот на селото Кула-Серско. Посебни изданија*, кн. 38. ИМЈ „Крсте Мисирков“: Скопје.
- Лаброска. В. 2008. *Кичевскиот говор. Посебни изданија*, кн. 50. ИМЈ „Крсте Мисирков“: Скопје.
- Маленко. Б. 2012. *Штипскиот говор. Посебни изданија*, кн. 72. ИМЈ „Крсте Мисирков“: Скопје.
- Маневик. Т. 1952. *Забелешки за овчеполскиот говор. Македонски јазик III*, 8–9, 188–199.
- Пеев. К. 1972. *Фразеолошките изрази во македонскиот јазик. Македонски јазик XXIII*, 226–236.
- Петрова-Џамбазова. С. 2007. *Така се зборува во Велес (Серија така се зборува во Македонија)*. кн. 3. 2-ри Август С: Штип.
- Стоевска-Денчова. Е. 2004. *Кривопаланечкиот говор. Посебни изданија*, кн. 42. ИМЈ „Крсте Мисирков“: Скопје.
- Стоевска-Денчова. Е. 2009. *Именување на роднинските односи во македонските дијалекти од словенски и балканистички аспект. Посебни изданија*, кн. 65. ИМЈ „Крсте Мисирков“: Скопје.
- Тополинска. З. 1960–1961. *За словенскиот слободен и неподвижен акцент. Македонски јазик XI– XII*, 73–79.
- Цветановски. Г. 2004. *Каршијачкиот говор-Скопско (со посебен осврт на синтаксата). Посебни изданија*, кн. 41. ИМЈ „Крсте Мисирков“: Скопје.

Латинична:

- Bregant. M. 1995. *Severozahodni goričanski govori. Magistarska naloga*. Filozofska fakulteta: Ljubljana.
- Greenberg. M. 1993. *Glasoslovni opis treh prekmurskih govorov in komentar k zgodovinskem glasoslovlju in oblikoslovlju prekmurskega narečja. Slavistična revija XXXXI/4*. 465–487.
- Jakob. T. 2008. *Dvojina v slovenskih narečjih*. Ljubljana.
- Jesenšek. M., Rajh. B., Zorko. Z. 2002. *Med dialektologijo in zgodovinoslovenskega jezika (Ob življenjskem in strokovnem jubileju prof. dr. Martine Orožen)*. Slavistično društvo: Maribor.
- Koletnik. M. 1996. *Jezikovne interference v Apaški kotlini. Studia slavica Savariensia 1/2*, 6–22.
- Koletnik. M. 1996. *Nekaj naglasnik in fonoloških značilnosti tratenskega govora. Znanstvena revija VIII/1*. 35–42.
- Koletnik. M. 1996–1997. *Glasoslovna in oblikoslovna podoba govora v Črešnjevih. Jezik in slovstvo XLII/2–3*. 73–80.
- Koletnik. M. 1998. *Slovenskogoriško narečje ob severni državni meji. Zgodovinsko društvo: Maribor*.
- Koletnik. M. 1998. *Slovenskogoriško narečje v Dajnkovem rojstnem karju. Slavistično društvo: Maribor*.
- Koletnik. M. 1998–1999. *Ceršaški govor. Jezik in slovstvo XLIV/6*. 213–222.
- Koletnik. M. 1999. *Fonološki opis voličinskega in crešnjevskega govora*.

- Slavistična revija XLVII/1*. 69–87.
- Koletnik, M. 1999. *Vokalizem v zahodnih slovenskogoriških govorih*. Logarjev zbornik. Slavistično društvo: Maribor.
- Koletnik, M., Zinka, Z. 1999. *Logarjev zbornik*. Slavistično društvo: Maribor.
- Koletnik, M. 2000. *Fonološki opis govora v Radencih*. Jezikoslovni zapiski. ZRC SAZU: Ljubljana. 155–165.
- Koletnik, M. 2001. *Slovenskogoriško narečje*. Slavistično društvo: Maribor.
- Koletnik, M. 2007. *Besedje v severovzhodnem narečnem prostoru*. Besedoslovne spremembe slovenskega jezika skozi čas in prostor (uredil: Marko Jesenšek). Slavistično društvo: Maribor. 347–423.
- Kos, M. 1935. *Panonska krajina od naselitve Slovencev doprihodo Madžarov*. Slovenska krajina-zbornik ob petnajstletnici osvobodjenja Beltinci. 16–20.
- Logar, T. 1963. *Sistemi dolgih vokalnih fonemov v slovenskih narečjih*. Slavistična revija XIV/1. 11–129.
- Logar, T. 1965. *O nastanku slovenskih narečij*. Jezik in slovstvo X/1. 2–6.
- Logar, T. 1966. *Slovenska narečja*. Jezik in slovstvo XIII/6. 171–175.
- Logar, T. 1975. *Slovenska narečja Besedila*. Mladinska knjiga: Ljubljana.
- Logar, T. 1978. *Konzonantni sistemi v slovenskih narečjih*. XIV seminar slovenskega jezika, literature in kulture.
- Logar, T. 1981. *Diftongizacija in monoftongizacija v slovenskih dialektih*. Jezik in slovstvo XXVII/2. 209–212.
- Logar, T. 1983/1984. *Slovenski dialekti-temeljni vir za rekonstrukcijo razvoja slovenskega jezika*. Jezik in slovstvo XXIX/8. 285–288.
- Orožen, M. 1989. *Prekmurski knjižni jezik*. XXV seminar slovenskega jezika, literature in kulture. 37–60.
- Ramovš, F. 1935. *Historična gramatika slovenskega jezika VII Dialekti*. Filozofska fakulteta, Odd. za slovenske jezike in književnosti: Ljubljana.
- Rigler, J. 1975. *O zgodovini klasificiranja slovenskih dialektov*. Slavistična revija XXIII/1. 27–40.
- Smole, V. 2004. *Narečne skupine–pregled*. Filozofska fakulteta, Katedra za slovenskega jezika in dijalektologijo: Ljubljana.
- Smole, V. 2009. *Nekaj primerjalnik frazemov v slovenskem in makedonskem knjižnem jeziku ter narečjih*. Treta makedonsko-slovenečka naučna konferenca. Univerzitet „Sv. Kiril i Metodij“, Filološki fakultet „Blaže Koneski“: Skopje.
- Smole, V. 2011. *Slovensko zgodovinsko glasoslovje naglasom*. Filozofska fakulteta: Slovenistika, Katedra za zgodovino slovenskega jezika in dialektologijo: Ljubljana.
- Tomišič, F. 1992. *Slovensko-nemški in nemško-slovenski slovar*. Državna založba Slovenije: Ljubljana.
- Toporišič, J. 2004. *Slovenska slovnica (četrta, prenovljena in razširjena izdaja)*. Filozofska fakulteta, Odd. za slovenistiko in Odd. za slavistiko: Ljubljana.
- Vprašalnica po številkah*. 2008. Inštitut za slovenski jezik Fran Ramovša ZRC SAZU. Dialektološka sekcija-ponovne objave člankov s kartami za Slovenski lingvistični atlas.
- Zorko, Z. 1986. *Leksikalne razlike severozahodnih slovenskih dialektih*. Nemzetk ōzi

- szlavisztikai napok II.* Berzseny Daniel Tanarkepző Főiskola: Szombathely. 49–54.
- Zorko, Z. 1992. *Prleško narečje v Radomerščaku, rojstnem kraju F. Miklošiča. Miklošičev zbornik.* 463–476.
- Zorko, Z. 1996. *Haloško narečje.* Lingvistični krožek: Filozofske fakultete: Ljubljana.
- Zorko, Z. 1998. *Haloško narečje in druge dialektološke študije.* Slavistično društvo: Maribor.
- Zorko, Z., Koletnik, M. 1999. *Logarjev zbornik (referati s 1. mednarodnega dialektološkega simpozija v Mariboru).* Slavistično društvo: Maribor.
- Zorko, Z. 2001. *Slovenskogoriško narečje.* Slavistično društvo: Maribor.
- Zorko, Z. 2009. *Ohranjanje slovenskega narečja pri zamejskih Slovencih v Italiji, Avstriji in na Madžarskem. Treta makedonsko-slovenečka naučna konferencija.* Univerzitet „SV. Kiril I Metodij“. Filološki fakultet „Blaže Koneski“. Skopje.